

QUADERN DE TEATRE

Juan Carlos Olivares

València o el silenci sobre una nova terra de teatre i promissió

Al'Estudi 1 de les cerimònies, també conegut per premis Max de les arts escèniques, el teatre amb denominació d'origen *València* va ser un cop més una de les afortunades víctimes dels inescrutables dissenys que dicten el repartiment dels guardons.

Així, Sol Picó va poder gaudir d'un merescut *déjà-vu* i consolidar-se en el palmarès dels Max amb *Bésame el cactus* (millor coreografia al 2002 i millor espectacle de dansa al 2003); i Carles Alfaro va tenir la seva oportunitat d'or per ajustar la seva història a l'estrany concepte del temps dels Max. Amb el seu premi a la millor escenografia per *La caiguda* va entrar en el flux present dels seus contemporanis. Al final, es recuperava de la distorsió de rebre al 2001 el premi a l'espectacle revelació per *Nascuts culpables*, el muntatge que precisament celebrava els vint anys de Moma Teatre.

Dos noms de la dansa i el teatre que trencaven amb naturalitat el monopoli bipolar de les arts escèniques a l'Estat espanyol. Talent reconegut, premiat i oriünd d'aquest ampli territori off que s'estén més enllà dels endogàmics camps de conreu de Barcelona i Madrid. Un miracle contra natura, com els tomàquets nascuts sota palli de plàstic als deserts del País Valencià.

Vida i aliment en un entorn hostil. La normalitat per a Sol Picó, Carles Alberola i la fecunda llista d'artistes valencians decidits a convertir-se pel seu treball en una referència de rigor i creativitat malgrat existir contra gairebé tot. Els cínics de saló encara mantenen en repertori aquesta maledicència que portava a collació el nom de José Luis Moreno en relació amb el futur Palau de les Arts de València. Una galeria frívola i fallera per mesurar a la baixa la credibilitat de la cultura oficial valenciana. El ventríloc mai dirigirà el teatre de l'òpera que enlaira el seu perfil de doble ona australiana en el llit dessecat del Túria. Tan cert com que el Teatre Principal ha estat un escenari oficial que ha menystingut el que podria haver estat l'aparador del teatre valencià. Mesquí i ignorant ostracisme que només va començar a trencar-se amb l'estrena de *Besos* de Carles Alberola fa poques temporades.

Entrada *Alberola*, *Carles* al diccionari teatral de Marcos Ordóñez *A pie de obra*: En la major part de simposis, antologies, estudis, sopars de germanor, etc., entorn de la "nova dramaturgia catalana" no sol figurar Carles Alberola; o figura amb una freqüència diguem que... modulada. Imagino que per dues raons bàsiques. La segona, gens casual, és que és valencià: vivim, quin descobriment, en una cultura centralista, i gairebé tot el que passa lluny de Madrid o Barcelona –encara que Alberola hagi collit bons èxits a les dues capitals– no passa o passa poc".

Malvolguts a la llar paterna i acceptats només de visita a casa dels parents. L'autarquia del teatre català converteix la presència de companyies i creadors arribats de fora en una qüestió espinosa. La inèrcia mateixa de la producció bar-

L'espectacle 'Nascuts culpables' va rebre el premi revelació precisament quan Moma Teatre complia 20 anys

celonina esgota el calendari d'exhibició. El bolo és benvingut, el creador individual còmplice en llengua i cultura és rebut amb els braços oberts per fondre's en una abraçada imperial. Obrir les portes a una presència estable i continuada –la reacció natural i comercial al moment de gràcia de la creació valenciana– ja és una altra història. Una relació de generositat limitada.

Només així s'explica que Carles Alberola, autor-director-actor i creador d'un estil de comèdia catalana amb un llenguatge dramàtic absolutament urbà, no faci temporada a Barcelona. Ni els èxits obtinguts al Sitges Teatre Internacional han aconseguit normalitzar la situació i fer d'Alberola i Albenà Teatre –una companyia en contínua estrena– una oferta fixa a la cartellera de la capital. Tampoc van aconseguir aquesta plaça Esteve i Ponce. El 1992 aquest duo d'iconoclastes conreadors de l'absurd –hereus apòcrifs de Tip i Coll– se'n van endur el premi a l'espectacle revelació de la Crítica barcelonina per *La verdad está en inglés*. Què va passar amb Esteve i Ponce? Des del 1992 han estrenat *Los pájaros fontaneros*, *Los hombres del tiempo*, *Los hermanos Pirracas en Nemequitépá*, *Mala Leche* i *Los cabeza globo son felices en su parque eólico*. Per al públic de Barcelona, se'ls havia empassat la història. Es van convertir en un record, en el llunyà èxit d'una temporada, com una cançó xiclet de l'estiu.

El problema de l'espai no és l'únic. A més de l'estar o no estar, existeix el dilema de ser o no ser. L'hegemonia cultural de la metròpolis catalana també es

manifesta en una subtil assimilació-anul·lació de la identitat valenciana. Es conrea cert abandó per ser justos en la procedència del talent. És possible que darrere de Paco Zarzoso –un dels autors més sòlids de la dramaturgia catalana– hi hagi l'escola de la Sala Beckett i els tallers apadrinats per Sanchis Sinistera (per cert, també valencià), però també s'hi troba la influència de Carles Alfaro i Moma Teatre. La comoditat condueix a simplificar les referències i assumir com

*Vivim,
quindescobriment, en
una cultura centralista,
i gairebé tot el que
passa lluny de Madrid o
Barcelona no passa o
passa poc*

a lògiques aquelles que es mostren dominants i descartar les que exigeixen un mínim esforç de curiositat, d'interès per saber quin és el brou de cultiu comú a tota una sèrie de creadors que mereixen el nostre aplaudiment. El corrent de l'aplaudiment minva l'anàlisi, desdibuixa les arrels. Però és injust que no s'indagui en la fecunditat artística d'un territori que no és el nostre, que no es posi en primer pla una interessant coincidència. Amagar que un tant per cent significatiu

del que es considera teatre de qualitat –des de la comèdia intel·ligent d'Alberola fins a la nova dramaturgia de Zarzoso– té el seu origen a uns 400 quilòmetres del presumpte epicentre, és oferir una realitat distorsionada.

La salut mateixa del teatre a Barcelona depèn que augmenti la seva generositat, tant en la seva capacitat d'acollida com en reconeixement d'altres focus de creació. La malaltissa tendència a contemplar l'escenari teatral català com un territori autosuficient podria conduir a una perillosa situació de col·lapse davant el primer símptoma d'una crisi prolongada. L'únic element forà acceptat –i després d'un llarg període de naturals reticències– és aquest producte comercial en castellà que s'assegura una plaça d'explotació apadrinat per l'empresa privada. Tota la resta, tot el que s'escapa d'aquesta lògica, no existeix per als altres responsables de confeccionar l'oferta teatral de la capital.

Si ja era difícil normalitzar el flux i el coneixement del que passa a València, és, de moment, una quimera pretendre que a Barcelona –amb un públic pretesament obert a noves propostes– es mostri el que es fa a Sevilla, Saragossa o Santiago de Compostel·la als circuits afins a la normativa de qualitat que fixa Barcelona. L'economia juga, com sempre, el seu paper en aquest llastimós curt-circuit, però també és important un cert tarannà inflexible, una certa ceguesa per reconèixer que el panorama és molt més ampli i ric, que existeix vida –i molta– després de la frontera.